

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

- "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning 1775/2005/EG om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten"

KOM(2007) 528 slutlig – 2007/0195 (COD)

KOM(2007) 529 slutlig – 2007/0196 (COD)

KOM(2007) 530 slutlig – 2007/0197 (COD)

KOM(2007) 531 slutlig – 2007/0198 (COD)

KOM(2007) 532 slutlig – 2007/0199 (COD)

(2008/C 211/06)

Den 18 oktober 2007 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 44.2, 55 och 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el",

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas",

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter",

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel",

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning 1775/2005/EG om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 april 2008. Föredragande var **Carmelo Cedrone**.

Vid sin 444:e plenarsession den 22–23 april 2008 (sammanträdet den 22 april 2008) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 100 röster för, 4 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Slutsatser och förslag

1.1 Slutsatser

1.1.1 Generellt ser EESK positivt på de skäl som fått kommissionen att lägga fram det tredje energipaketet. Energifrågan är komplex och svårhanterlig ur både rättslig och ekonomisk synpunkt, och den har gett upphov till motstridiga slutsatser och reaktioner.

1.1.2 EESK anser att den nuvarande situationen inom energisektorn inte kan tillåtas fortsätta. Vi har inlett en integrations- och avregleringsprocess. Vi har nu kommit halvvägs och måste bestämma åt vilket håll vi ska fortsätta. Liberaliseringen av energimarknaderna har plötsligt stannat upp, vilket orsakar höga övergångskostnader som kan uppväga fördelarna, kostnader

som beror på avsaknaden av en stabil och enhetlig regelram på europeisk nivå och, i vissa fall, på avsaknad av en verklig liberaliseringsvilja och bristande ansvarsfördelning mellan de olika aktörerna. Denna rådande osäkerhet om regelverken kan leda till låga investeringsnivåer inom sektorn och bristande utveckling av konkurrensen. Detta har skapat en fragmenterad europeisk marknad som i några fall domineras av de gamla monopolen. Det är därför nödvändigt att med eftertryck betona att liberaliseringsprocessen måste fortsätta på den inslagna vägen.

1.1.3 Politiska aspekter: inre marknaden

1.1.3.1 En central beståndsdel i denna strategi är förverkligandet av en *inre europeisk energimarknad*. EU bör utarbeta en

gemensam strategi för att kunna agera snabbt och tala med en röst, och därmed få större tyngd i internationella förhandlingar. Samarbete mellan medlemsstater, tillsynsmyndigheter och systemansvariga för överföringssystem behövs, och därför måste strukturella förändringar som syftar till att integrera drift och utveckling av systemen på regional nivå genomföras. De enskilda staterna måste samordna sina erfarenheter, kunskaper och bestämmelser för att handla tillsammans och föreslå (föreskriva) en egen politik för leverantörskostnaderna i syfte att åstadkomma en optimalt konkurrenspräglad miljö som resulterar i rättvisare priser och motverkar ekonomisk spekulation. Samordningen mellan staterna bör öka och det bör finnas gemensamt överenskomna bestämmelser, i användarnas och konsumenternas intresse, som efter att ha antagits som gemenskapslagstiftning bör tillämpas på nationell nivå.

1.1.4 Ekonomiska aspekter

1.1.4.1 EESK anser att en adekvat reglerad rättvis konkurrens (som det föreliggande förslaget från kommissionen inte skulle medge) skulle främja ökad användning av alternativa energikällor och ökade investeringar i energiinfrastruktur som i sin tur skulle leda till högre produktivitet i företagen (t.ex. småföretagen), vilket skulle göra det möjligt att uppnå rättvisa priser, något som skulle främja öppenheten och minska risken för dominerande marknadspositioner.

1.1.4.2 Ett prioriterat mål för det tredje paketet är att uppmuntra nödvändiga investeringar i energiinfrastruktur och säkerställa en samordning av dessa på europeisk nivå. I detta avseende går kommissionens förslag i rätt riktning. Man måste dock säkerställa att dessa åtgärder gör det möjligt att få fram de energiinvesteringar som krävs och skapa förtroende bland investerarna. Eftersom utbyggnaden av näten är en utpräglat reglerad verksamhet är det inte bara viktigt att det finns en adekvat planering som tar hänsyn till alla berörda parter, utan också att se till att planeringen genomförs på lämplig nivå och att tidsplanen följs. Det behövs också en kontroll av investeringarna på EU-nivå (genom byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter). En föga elastisk marknad, med företag som verkar under oligopolliknande förhållanden och vissa stater som inte gärna delegerar distributionsrättigheter minskar förtroendet bland operatörer och användare, vilket leder till minskad likviditet. Sådana premisser måste undanröjas.

1.1.5 Sociala aspekter

1.1.5.1 De omstruktureringsprocesser som det tredje paketet leder till bör följas upp med en sysselsättningsfrämjande politik, med fullt deltagande av fackföreningar och företag genom instrument som "corporate social restructuring" (social företagsomstrukturering), och sociala skyddsnet på nationell och europeisk nivå. Man kan notera att i de länder där man separerat ägandet av överföringsnäten har man inte konstaterat negativa effekter på sysselsättningen.

1.1.5.2 Även om omsorgen om svaga grupper och utsatta kunder är och förblir ett rent nationellt ansvar är det av stor betydelse att kommissionen erkänner vikten av dessa åtgärder på internationell nivå. Kommissionen bör också säkerställa övervakningen av genomförandet för att dessa instrument ska överensstämma med kraven på en öppen och konkurrensutsatt marknad. Det är också nödvändigt att införa begreppet "energifattigdom" på europeisk nivå (lägsta avgiftströskel), och skyldigheter vad avser allmännyttiga tjänster och tjänster av allmänt intresse i enlighet med vad som föreskrivs i de aktuella direktiven.

1.1.6 Användarna (företag och konsumenter)

1.1.6.1 En ny strategi för energipolitiken bör alltså främja verklig konkurrens mellan företagen och öka användarnas valfrihet. Överföringsnäten bör vara tillgängliga för alla som vill använda dem. För de stora energiintensiva företagen behövs ett europeiskt kontrakt för inköp av energi till enhetliga priser (jämförbara priser eller "lag om ett pris") och utan offentligt stöd (som snedvrider marknaden). De konsumenträttigheter som EU föreskriver bör också erkännas: Konsumenterna bör ha rätt att välja vilken leverantör de vill ha till lägsta möjliga pris.

1.1.7 EESK anser slutligen att kommissionens förslag bör inriktas mot att förhindra oavsiktliga gemensamma åtgärder från de stora monopolliknande företagen för att behålla status quo, dvs. upprätthålla sin marknadsposition, samt fackföreningarnas verksamhet för att bevara arbetstillfällena.

1.2 EESK:s förslag

1.2.1 Inre marknaden för energi

1.2.1.1 För att öka framstegstakten på vägen mot en inre marknad för energi bör kommissionen införa vissa ändringar i de förslag som läggs fram i det tredje energipaketet så att kommissionen kan agera självständigt på den internationella arenan, i synnerhet i fråga om energikällor. Därför bör paketets förslag om regionalt samarbete betraktas som en övergångslösning på vägen mot slutmålet, som är en gemensam energimarknad. Dessutom bör medlemsstaterna försöka integrera sina elmarknader, och de systemansvariga bör vara verksamma i flera medlemsstater. EESK anser att förslaget i det tredje energipaketet om regionalt samarbete mellan de systemansvariga för överföringssystemen absolut inte får betraktas som en tillfällig ersättning för eller ett alternativ till en inre marknad. Det är nödvändigt att regionalt samarbete grundar sig på "åtskillnad när det gäller ägandet" bland systemansvariga för överföringssystem, och att dessa verkligen är åtskilda från produktion och försäljning. De regionala initiativ som på senare tid främjats inom ramen för "Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas" (ERREG) bör också användas för att säkerställa enhetlighet i regler och marknadsbestämmelser.

1.2.2 Åtskillnad vad avser ägande (unbundling)

1.2.2.1 EESK anser att kommissionen bör prioritera åtskillnad vad avser ägande framför funktionell åtskillnad när det gäller att främja investeringar. Detta skulle öka öppenheten och operatörernas förtroende, förbättra systemsäkerheten och kontrollen vad avser monopol. Det skulle förhindra diskriminerande beteende och optimera användning och underhåll av överföringsnäten.

1.2.2.2 Ytterligare undersökningar och analyser krävs i fråga om de strategiska följderna som är kopplade till ägandet av näten och behovet av att säkerställa nätens oberoende i förhållande till tredje länders eventuella intressen, inbegripet i valet av ägandeformer (offentligt eller privat). Kommissionens förslag om åtskillnad vad avser ägandet innebär inte nödvändigtvis en privatisering av de överföringsnät som för närvarande är offentligt ägda.

1.2.2.3 Det finns inga skillnader mellan el- respektive gassektorn som motiverar olikheter i behandlingen när det gäller åtskillnad vad avser ägandet (jfr USA, Danmark, Nederländerna, Portugal, Storbritannien, Spanien och Sverige). Åtskillnad vad avser ägandet i fråga om produktion/försäljning och överföring är nödvändig inom båda sektorerna. De möjligheter till diskriminerande beteende som bristande åtskillnad vad avser ägandet kan leda till är desamma. De företag som säljer gas bör inte intressera sig för vem som distribuerar gasen, utan bör endast se till att arbeta med företag som är tillförlitliga och ekonomiskt starka, som kan uppfylla sina kontraktsåtaganden och sälja deras gas.

1.2.3 Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

EESK anser att den europeiska byrån för samarbete mellan nationella energitillsynsmyndigheter behöver större befogenheter för att kunna

- spela en självständig och oberoende roll som tillsynsmyndighet,
- övervaka verksamheten inom nätverket för systemansvariga för överföringssystem (ENTSO) och tillsammans med ENTSO och den permanenta marknadspanelen (Standing Market Panel) bistå kommissionen i arbetet med att fastställa en förteckning över vilka regler som krävs för att utarbeta och godkänna tekniska och marknadsrelaterade riktlinjer och normer,
- fastställa kriterier och godkänna tekniska och marknadsrelaterade normer,
- bestämma metoder för hur taxor fastställs samt taxorna för mekanismen för kompensation av de kostnader som bärs av de nätansvariga för gränsöverskridande elöverföring,
- utarbeta riktlinjer för principerna om utvecklingen av näten och godkänna ENTSO:s förslag till tioårig investeringsplan,

— lägga fram rapporter och yttranden för Europaparlamentet, rådet och kommissionen,

— samråda med marknadsoperatörerna,

— samordna de nationella myndigheternas arbete,

— främja öppenhet, bl.a. i förfarandena för utnämning av styrkommittén.

1.2.4 De nationella myndigheterna

1.2.4.1 De nationella tillsynsmyndigheterna spelar en central roll när det gäller att främja konkurrens och säkerställa korrekt genomförande av direktiven på nationell nivå, i synnerhet när det gäller efterlevnaden av bestämmelserna om lika tillgång till infrastrukturen. Deras befogenheter bör därför harmoniseras och deras oberoende av nationella företag och energibolag bör ökas så att de kan övervaka och förebygga missbruk av dominerande ställning. En mer oberoende tillsynsmyndighet kommer att skapa förtroende för marknaden och den kommer att kunna samarbeta mer aktivt med den europeiska byrån för samarbete mellan nationella energitillsynsmyndigheter.

1.2.5 Nätverk för systemansvariga för överföringssystem (*European Networks of Transmission System Operators – ENTSO*)

1.2.5.1 EESK förespråkar en mer effektiv samordning mellan de nationella nätverksansvariga för att genomföra investeringar och optimera förvaltningen av infrastrukturen, vilket krävs för att utveckla ett integrerat europeiskt nät. Byrån bör få en större roll än vad som planerats hittills när det gäller att föreslå, utarbeta, övervaka och godkänna normer, för att säkerställa att allmänintresset beaktas i tillräcklig utsträckning. ENTSO:s roll bör återspegla dess kompetens och befogenheter. Ansvaret för att utarbeta riktlinjer och normer bör därför överlämnas till den europeiska byrån för samarbete mellan nationella energitillsynsmyndigheter.

1.2.6 Europeiska nätverk och investeringar

1.2.6.1 EESK anser att EU bör föregripa den framtida utvecklingen i fråga om användningen av nätverk genom ett investeringsprogram som syftar till att skapa ett system av offentliga eller privata EU-reglerade europeiska nätverk som är tillgängliga för alla, för både överföring och energianvändning. Det är viktigt att de rutiner för förvaltning av nätkopplingarna som måste införas verkligen är överskådliga och baserade på marknadsekonomiska principer som möjliggör största möjliga marknadseffektivitet. Investeringar bör göras när de medför fördelar i fråga om socioekonomisk välfärd ur ett regionalt perspektiv. Alla marknadens aktörer bör dessutom engageras på vederbörligt sätt i allt beslutsfattande som rör utarbetande av normer och den tioåriga investeringsplanen.

1.2.7 Demokrati och representation

1.2.7.1 EESK anser att det på grundval av befintliga eller planerade bestämmelser finns skäl att göra plats för konsumentintressen i byråns styrelse. Detsamma gäller alla andra berörda parter (fackfolk, fackföreningar, företag, osv.) som utöver att vara företrädare i byråns styrelse kan finnas representerade i ett särskilt tillsynsråd för att uppnå största möjliga deltagande och samförstånd redan vid utformningen av regelverket och inte enbart i slutfasen.

2. Inledning

2.1 För cirka tio år sedan tog kommissionen (med kraftig försening) de första stegen mot ett europeiskt regelverk för en inre marknad för el och gas. Kommittén har flera gånger haft tillfälle att uttala sig, ofta med helt andra infallsvinklar än kommissionen, om ett ämne som med åren har blivit allt viktigare och allt mer omdiskuterat.

2.2 Med antagandet av tredje lagstiftningspaketet om marknaderna för el och gas avser kommissionen att slutföra de åtgärder som redan påbörjats, nu i ett internationellt sammanhang som har förändrats i grunden och som innebär nya frågeställningar för alla. Inte alla medlemsstater står bakom förslagen vilket riskerar att försena godkännandet och tillämpningen av de nya förslagen, något som äventyrar genomförandet av en europeisk inre marknad för energi.

2.3 EESK har fått det stora ansvaret att utarbeta ett yttrande om ett av de viktigaste (och känsligaste) ärendena under de senaste åren, en fråga som inte bara berör inre marknaden för energi utan också gäller framtiden för de europeiska företagen inom sektorn, för de europeiska konsumenterna samt företag i tredje land.

2.4 EESK ser positivt på kommissionens konsekvensanalys, som ger en god fingervisning om effektiviteten i en avreglering och en rättvis konkurrens (se nedan).

3. Kommissionens argument

3.1 Att säkerställa att konsumenterna är fria i praktiken att välja sin leverantör utifrån ett brett utbud, och att åtnjuta de "fördelar" som detta val "bör" medföra. Dessa förbättrade villkor för användarna bör vara ett gemensamt mål även för företag i tredje land som bedriver verksamhet inom EU.

3.2 Att separera produktion och överföring från ägande och drift i fråga om överföringsnät för el och gas. Dessutom beskrivs ett andra alternativ, nämligen "oberoende systemoperatör". Detta alternativ gör det möjligt för vertikalt integrerade företag att behålla ägandet över sina nättillgångar, men kräver att själva överföringsnätet förvaltas av en oberoende systemoperatör. Avsikten är att uppmuntra investeringar i infrastruktur.

3.3 Att konkret bemöta fragmenteringen av marknaden längs nationella gränser, den vertikala integrationen och höga marknadskoncentrationen som hittills förhindrat verklig konkurrens och är roten till att det inte finns någon äkta inre marknad för energi.

3.4 Att underlätta gränsöverskridande handel genom inrättandet av en särskild byrå med uppgift att samordna de nationella tillsynsmyndigheternas verksamhet och erbjuda samma möjligheter för alla europeiska företag inom sektorn i olika länder. Detta borde säkerställa skapandet av ett verkligt europeiskt nät vilket skulle förbättra försörjningstryggheten och ge ett mer varierat utbud. De nationella tillsynsmyndigheterna skulle på detta vis bli mer oberoende.

3.5 Att främja samarbete genom nya bestämmelser för de europeiska nätoperatörerna och säkerställa bättre samarbete mellan de olika nationella marknaderna även vid försörjningsproblem.

3.6 Att öka öppenheten genom en förenkling av marknadsreglerna och bättre information till konsumenterna för att öka användarnas förtroende för marknaden (men har det verkligen funnits tidigare?).

3.7 Att ge konsumenterna möjlighet att nästa år dra nytta av rättigheter för energianvändare i enlighet med en särskild (obligatorisk) "stadga" som bland annat ska innehålla information om leverantörerna, olika marknadsalternativ, förenkling i administrativ praxis, fattigdom på grund av energikostnader (*fuel poverty*), osv. ⁽¹⁾.

4. Direktivförslagen (el och gas)

4.1 Effektiv åtskillnad (juridisk och funktionell) av leveransverksamhet från nät drift i fråga om elenergi och gas genom icke-vertikalt integrerade system i alla medlemsstater. Detta utgör en central beståndsdel för att lösa eventuella intressekonflikter och för att

- säkerställa tillräckliga investeringar i mer effektiva försörjnings- och överföringssystem, inklusive bättre förvaltning av gränsöverskridande överföringar,
- undvika privilegier för och förmånlig behandling av bolag i vertikalt integrerade distributions- och produktionssystem,
- säkerställa korrekt och öppen tillgång till information för alla aktörer på marknaden, inte bara aktörer med koppling till företaget i fråga.

4.2 För vertikalt integrerade företag som inte vill genomföra total åtskillnad vad avser ägandet finns möjligheten att skapa en oberoende systemoperatör. Den lösningen gör det möjligt för företaget att behålla ägandet av sina nättillgångar, dock utan rätt att förvalta dem. Ett sådant oberoende kan endast säkerställas om det finns ett effektivt tillsynssystem.

⁽¹⁾ Se Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om "Meddelande från kommissionen – Mot en europeisk stadga om energikonsumenters rättigheter", CESE 71/2008.

4.2.1 Nätoperatörens oberoende gäller både offentliga och privata företag, liksom åtskillnaden vad avser ägandet i fråga om distributionsnät och produktionssystem.

4.2.2 Huvudsyftet är att företag som sysslar med leverans- och produktionsverksamhet i fråga om el och gas i alla EU-länder ska drivas helt åtskilt.

4.2.3 I direktivet föreslås tillfälliga undantag från bestämmelserna om åtskillnad vad avser ägandet när det gäller investeringar i energiinfrastruktur.

4.3 Åtskillnaden mellan leverans- och produktionsverksamhet på ena sidan och nät drift på andra sidan ska gälla inte enbart på nationell nivå utan i hela EU. Ingen energiproducent tillåts förvalta eller äga ett distributionssystem i en annan medlemsstat. Varje operatör som ingår i systemet måste kunna bevisa sitt oberoende i förhållande till leverans- och produktionsverksamhet.

4.4 Åtskillnaden vad avser ägandet bör få marknaden och nätet att fungera korrekt, vilket bör leda till en korrekt prissättning för el och gas och därmed lägre priser, till fördel för konsumenter och investerare inom sektorn.

4.5 För att säkerställa att de oberoende nätoperatörerna agerar korrekt och att åtskillnad verkligen är genomförd vad avser ägandet av leverans- och produktionsverksamheten krävs en oberoende och fungerande tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndigheterna bör vara rättsligt åtskilda och operativt oberoende av andra offentliga eller privata aktörer, och bör fungera oberoende av marknadsintressen. De bör ha egna befogenheter och kunna samarbeta sinsemellan över nationsgränserna för att

- övervaka de olika aktörernas skyldigheter avseende öppenhet,
- säkerställa att konsumentskyddsåtgärderna är effektiva,
- säkerställa att distributionen av elenergi och gas fungerar väl,
- kontrollera nätoperatörernas investeringsplaner och se till att dessa är förenliga sinsemellan,
- kontrollera påstådda fall av marknadsmissbruk eller marknadsaktörer som hindrar korrekt prissättning.

De externa organen (Europeiska värdepapperstillsynskommittén, byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter) har till uppgift att ge kommissionen råd om innehållet i de fastställda normerna.

5. Förslagen till förordning (inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel, tillträde till naturgasöverföringsnäten)

5.1 En konsolidering av inre marknaden med gemensamma standarder och strategier är nödvändig för utvecklingen av en europeisk energimarknad och för att man ska kunna förverkliga den erforderliga gränsöverskridande handeln. En harmonisering av de befintliga bestämmelserna (t.ex. de tekniska bestämmelser som elbolagen måste följa – anslutningsreglerna, nätkoderna) krävs, något som inte har kunnat uppnås genom ERGEG. En sådan harmonisering av besluten kan genomföras endast av en separat och oberoende instans som, i enlighet med kraven i fördragets artiklar, kan inrättas i form av en byrå.

5.2 Byråns viktigaste uppgifter bör vara att

- förbättra hanteringen av situationer som berör fler än ett land,
- granska den verksamhet som bedrivs av systemansvariga för överföringssystem för el och gas,
- granska effektiviteten i de tioåriga utvecklingsplanerna för nätet,
- säkerställa att samarbetet mellan de systemansvariga för överföringssystemen sker på ett effektivt och öppet sätt som gynnar den inre marknaden,
- fatta enskilda beslut om tekniska detaljfrågor och framställningar om undantag,
- ha en rådgivande roll i frågor som rör marknadsreglering, och utfärda riktlinjer för att sprida god praxis till de nationella tillsynsmyndigheterna.

5.3 Den organisatoriska strukturen återspeglar den typiska organisationsstrukturen för EU:s tillsynsmyndigheter, med särskild hänsyn till att tillsynsfunktionen måste vara oberoende. Utöver styrelsen som utser direktören bör man också inrätta en tillsynsnämnd med ansvar för alla tillsynsfrågor och en överklagandenämnd, som har befogenhet att handlägga överklaganden av beslut som fattats av byrån. Byrån kan bestå av 40–50 personer och ha en budget på 6–7 miljoner euro per år som tas ur gemenskapsbudgeten.

5.4 Kommissionen har rollen som fördragets väktare och "tillsynsorgan för tillsynsorganet". Byrån har beslutsbefogenheter och bestämmanderätt endast i specifika tekniska frågor. Beslut för att skydda samarbetet eller marknads funktion kan fattas av kommissionen som svar på framställningar från byrån eller oberoende av denna.

5.5 Det är viktigt att samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem är effektivt om verklig marknadsintegration ska uppnås. För närvarande är det samarbete som finns frivilligt och har inte åstadkommit tillfredsställande resultat, särskilt inte i samband med nätingcidenter och strömavbrott. Integrering av driften av systemen på regional nivå skulle göra det möjligt att

- fastställa en enhetlig uppsättning tekniska och marknadsrelaterade normer med internationell giltighet,
- definiera tekniska normer för de fall då faktiskt samarbete mellan näten saknas,
- garantera icke-diskriminerande beteende med avseende på drift och utveckling av nätverk,
- underlätta marknadsintegration och därmed säkerställa pris-konvergens, minska risken för marknadskoncentration, stimulera likviditet osv.,
- främja finansiering och förvaltning av forskning och innovation.

5.6 Det är viktigt att det erkänns fullt ut på europeisk nivå att samarbetsstrukturerna för systemansvariga för överföringssystemen har befogenhet att utföra ovan nämnda uppgifter. Man kan anpassa existerande strukturer såsom GTE och ETSO eller inrätta centrala permanenta strukturer både i form av organisationer och praktiska instrument för planering och förvaltning av näten.

6. Allmänna kommentarer

6.1 De främsta problemen med näten är inte egentligen avregleringen i sig, särskilt vad gäller elnäten, utan att de måste göras tillgängliga för medborgare och företag. Man kan till exempel överväga offentliga europeiska nät, eller nät som regleras av EU, som är tillgängliga för alla.

6.2 Kommittén skulle gärna se att kommissionen främjade investeringar för att skapa ett innovativt överföringssystem som skulle möjliggöra elanvändning på europeisk nivå genom ett interaktivt, intelligent nät. Ett nät liknande Internet, som tack vare en teknik med intelligenta mätare skulle möjliggöra energiflöde i båda riktningarna.

6.3 Detta skulle i hög grad främja investeringar och leda till nya arbetstillfällen och till ett konkret genomförande av det gamla slagordet *power to the people*: energihandel i enlighet med vars och ens behov i nät som är öppna för alla, där samma bestämmelser tillämpas i alla unionens länder, utan undantag (som redan är fallet med Internet).

6.4 Av dessa skäl skulle man kunna genomföra en total åtskillnad inom systemet för elöverföring och göra det möjligt att välja mellan åtskillnad eller oberoende systemoperatörer för gasnäten.

6.5 De mål som kommissionen strävar efter (stärka de nationella myndigheterna, stärka samarbetet mellan överföringsoperatörerna (oberoende systemoperatörer, systemansvariga för överföringssystem), öka öppenheten på marknaden osv.) är svåra att uppnå om man inte överskrider den nationella ramen, inte bara för näten utan också för distributionen, investeringarna osv. Dessa är de enda åtgärder som kan säkerställa bättre tjänstekvalitet även om de inte räcker för att hålla nere priserna.

6.6 Koncentrationen av oljereserverna till några få områden i världen (61,8 % i Mellanöstern, 11,7 % i Europa och Ryssland, 9,4 % i Afrika, 8,5 % i Sydamerika, 5,1 % i Nordamerika och 3,5 % i Fjärran Östern (källa: Profumo, Politecnico di Torino)) borde stimulera kommissionen att tillämpa en gemensam, kraftfullare politik både gentemot dessa områden och inom de internationella organ där överenskommelser sluts och beslut fattas. Annars riskerar en ren avreglering att bli ett slag i luften som inte kan hålla nere priserna, som ofta höjs på grund av monopol som dikterar villkoren även för politiken.

6.7 EU bör fortsätta på den inslagna vägen mot reglerad konkurrens och öppenhet för att göra det ekonomiska systemet mer konkurrenskraftigt och öppet. Segrarna mot Microsoft och Volkswagen utgör uppmuntrande precedensfall till förmån för konkurrensen, även om det inte är tillräckligt. Det finns skäl att redan nu ta fram effektiva åtgärder för att minska konsekvenserna för sysselsättningen, åtgärder och investeringar som kan göra det ekonomiska systemet mer dynamiskt, för att skapa större möjligheter för arbetstagare och ungdomar, och därmed minska behovet av "skydd". Om de senaste uppgifterna om tillväxten i den europeiska ekonomin inte är särskilt uppmuntrande (se kommissionens meddelande) beror detta inte bara på den starka euron utan också på den dåliga konkurrenskraften i företagen och de "skydd" som många av dem åtnjuter. Den avveckling av monopolen som inletts efter antagandet av Europeiska enhetsakten måste bli framgångsrik, för om den inte skulle lyckas finns det en risk för att medborgarnas/konsumenternas intressen hotas av marknadsstörningar och för att man eventuellt tvingas återinföra offentligt stöd för att säkerställa nätens överlevnad, som i fallet med det brittiska järnvägsnätet.

6.8 Diskussionen om detta paket får inte begränsas till institutionerna eller dem som direkt arbetar med paketet. Kommissionen och EESK måste föra ut diskussionen, som bör vara öppen och engagera medborgarna/konsumenterna, arbetstagarna och företagen, för att undvika att det enbart är företagen inom sektorn, som ofta är monopol, som har möjlighet att påverka besluten (man skulle till exempel kunna starta en blogg för medborgarna, genomföra öppna hearingar i en stor del av medlemsstaterna och i några europeiska storstäder, och samla in resultaten i samband med en stor offentlig konferens på gemenskapsnivå). Den kontroll som kommissionen gör av de europeiska tillsynsmyndigheterna bör dessutom ges en demokratisk dimension och bekräftas genom Europaparlamentets kontroll.

7. Särskilda kommentarer

7.1 En uppdelning vad avser ägande av produktionskedjans olika verksamheter: leverans- och produktionsverksamhet på ena sidan och nät drift på andra sidan. Dessa åtgärder är en nödvändig förutsättning för att avlägsna hindren för inträde på marknaden. Syftet är att undvika att de integrerade företag som bedriver verksamhet inom flera områden i produktionskedjan kan överföra delar av sina kostnader för den avreglerade verksamheten till den reglerade verksamheten, och därmed åtnjuta otillbörliga konkurrensfördelar i förhållande till företag som bedriver verksamhet inom endast ett område. Genomförandet av direktiven om marknaden för naturgas och el i medlemsstaterna har inte varit enhetligt, vilket i vissa fall har lett till skapandet av vertikalt integrerade leverantörs- och produktionsföretag och företag som sysslar med förvaltningen av överföringsnäten.

7.2 En förstärkning av de nationella tillsynsmyndigheternas befogenheter, de myndigheter som för närvarande säkerställer neutraliteten i förvaltningen av näten och generellt infrastruktur som förvaltas via koncessioner. Detta är centralt för avregleringen (överföring, distribution och mätinstrument inom energisektorn; transport, distribution, mätinstrument, lagring och återställande av naturgas inom gassektorn).

7.3 En avgörande roll för byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter för att kontrollera verksamheten i de nationella oberoende tillsynsorganen. Inrättandet av en mellanstatlig tillsynsmyndighet med befogenheter att granska verksamheten i de enskilda berörda länderna skulle leda till en tillsynsverksamhet inom ramen för ett väldefinierat samarbete. Detta skulle minska diskrepansen mellan framtidsutsikterna för EU som helhet respektive i de enskilda medlemsstaterna när det gäller att hitta lösningar som syftar till en integrerad energimarknad.

7.4 Skapande av systemansvariga för överföringssystem som är oberoende av produktionssystemet och som samarbetar inbördes för att kunna hantera problem i distributionen på ett effektivt sätt. Sådana systemansvariga som ingår i vertikalt integrerade företag tenderar i praktiken att gynna närstående företag vilket ger upphov till en allvarlig informationsbrist för nya konkurrenter. Investeringarna i ett kraftigt integrerat företag ger ofta snedvridningar eftersom det dominerande företaget inte har något intresse av att förbättra nätet då detta i huvudsak skulle gynna konkurrerande företag. Ett formellt och totalt avskiljande av de systemansvariga skulle säkerställa samma garantier för tillgång till näten för alla distributionsföretag och möjliggöra de tekniska förbättringar som krävs för att uppnå en effektiv förvaltning och i slutändan lägre energipriser för användarna.

7.5 Öka öppenheten och underlätta marknadstillgången för att öka likviditeten på marknaden för el och gas. Det finns en informationsbrist i fråga om tillförlitlighet och snabbhet på marknaden (mellan parterna i produktionskedjan). Informationsasymmetrin mellan de etablerade aktörerna och deras konkurrenters företag är tydlig. Större öppenhet skulle minimera

riskerna för nya marknadsaktörer i samband med inträdet på marknaden och därmed underlätta inträdet och förbättra förtroendet på grossistmarknaden och därigenom prissignalerna. Man måste emellertid säkerställa en viss enhetlighet och överensstämmelse mellan uppgifterna som, utan att undervärdera betydelsen av strategisk eller kommersiell företagssekretess, inte lämnar utrymme för vaga tolkningar som hindrar verklig öppenhet på marknaden.

7.6 Garantera tillgången till information för alla marknadsaktörer för att skapa en tillförsikt som möjliggör en korrekt utveckling. Många operatörer har litet förtroende för prisbildningsmekanismen. Avtal om gasimport utarbetas på grundval av prisindex som bygger på en korg av oljebaserade produkter, och därför följer priserna helt och hållet utvecklingen på oljemarknaden. Detta förhållande får återverkningar på grossistpriserna som alltså inte fastställs på grundval av tillgång och efterfrågan på marknaden, till nackdel för leveranssäkerheten (utbudet). För långsiktiga importavtal finns inga tydliga trender mot marknadsbaserad prissättning.

7.7 Fastställande av mycket detaljerade krav för att säkerställa öppenheten i produktionen av el och gas. Korrekt information bör tillhandahållas om prognoserna för efterfrågan och utbud på kort sikt. Sådana krav bör respekteras av olika elproducenter, vilket kräver att de nationella tillsynsmyndigheterna får ökade befogenheter.

7.8 Institutioner för derivatmarknader. Derivat utgör en effektiv kanal för hanteringen av prISRISKER och de utgör också ett naturligt instrument för utvecklingen av marknaden för el och gas. Elmarknaderna handlar sedan en tid direkt eller indirekt med derivatkontrakt, och enhetligheten är i detta avseende redan uppnådd även om den kan förbättras. På den europeiska gasmarknaden finns emellertid stora skillnader. Vissa marknader är i hög grad avreglerade (t.ex. Storbritannien) medan andra inte ens har någon spotmarknad för naturgas (t.ex. Italien).

7.9 Regelverk för lagringsområden (eller gasfält) för att säkerställa att alla lager som är tillgängliga för tredje part saluförs på ett öppet och rättvist sätt för att förhindra kapacitetshamstring.

7.10 Offentliga och entydiga kriterier för när och hur tredje partstillträde till lagringskapacitet är tillämpligt när det gäller lagringskapacitet som ska bjudas ut på marknaden.

7.11 Fastställande av tydliga och detaljerade normer för tillgången till LNG-terminaler för att fastställa vilken infrastruktur som ska undantas. Det handlar om att fastställa korrekta normer för förfarandena för öppna säsonger. Införandet av en sådan procedur med en mekanism för att ge aktörerna möjlighet att förvärva kapacitet en viss tid före byggandet av infrastrukturen kanske inte räcker till för att säkerställa tillräckliga möjligheter för aktörerna eftersom man inom ramen för denna procedur måste prioritera fördelningen av transportkapaciteten i det nationella transportnätet till det företag som bygger gasledningen eller LNG-terminalen och som är innehavare av

undantaget. Ett hinder för konkurrensutvecklingen på försörjningsmarknaden skulle kunna ha sin grund i tilldelningsförfarandet för de kvarvarande 20 % som i första hand ska gå till aktörer som åtar sig att sluta långfristiga avtal, och därigenom missgynnar både spotmarknaden och flexibiliteten i leveranserna.

7.12 Framtagande av långsiktiga bilaterala leveransavtal i senare led som är förenliga med gemenskapens konkurrenslagstiftning. Graden av konkurrens på slutkundsmarknaden är mycket begränsad. De kumulativa effekterna av långfristiga avtal, avtal utan fastställd tidsgräns, avtal med underförstådda klausuler om förnyelse och långa uppsägningstider kan utgöra ett avsevärt hinder för konkurrensen. De avtalsvillkor som binder samman industrikunder och producenter (de etablerade aktörerna) på lång sikt skiljer sig åt mellan olika länder. Kravet på ett mer konkurrensutsatt utbud som tillhandahålls av icke etablerade aktörer växer emellertid stadigt. Bristen på ett alleuropeiskt leveransutbud måste tas på allvar. Den nuvarande konkurrensnivån (ett fåtal leverantörer) är särskilt otillfredsställande i vissa medlemsstater som kännetecknas av hög koncentration (Österrike, Belgien). Restriktionerna för hur konsumenterna får disponera den gas de tilldelas i kombination med restriktiv praxis från leverantören vid leveransställen ingår därför stora farhågor med avseende på konkurrensen.

7.13 Stimulera slutkundsmarknaden för el och gas i syfte att genomföra avregleringen effektivt. Endast med en fungerande slutkundsmarknad kan EU-medborgarna dra nytta av konkurrenssystemet. Detta betyder att man förenklar bestämmelserna för tillträde till marknaden så att små producenter och distributörer kan delta, genom att man stimulerar deras likviditet och främjar konkurrenskraftigare priser. Att säkerställa likviditeten är grundläggande för att förbättra operatörernas förtroende för prisbildningen på både elmarknaden och marknadsplatsen för gas för att man särskilt i det sista fallet ska kunna frigöra sig från kopplingen till produkterna.

Bryssel den 22 april 2008.

7.14 En avreglerad el- och gasmarknad spelar en nyckelroll när det gäller för att göra företag och medborgare medvetna om olika former av "intelligent" förbrukning som kan leda till minskning och kontroll av kostnaderna. Detta innebär att man måste utbilda medborgarna om de energikällor som finns tillgängliga och möjligheterna till utveckling av alternativa energikällor (förnybar energi) för att öka förståelsen för dessa varors betydelse mot bakgrund av den begränsade tillgången. Ett utbud av avtal som är personligt anpassade till slutkunden och baserade på dennes förbrukningsmönster krävs, både med avseende på behovet av att spara energi och med tanke på kostnaden.

7.15 Medborgarna bör i egenskap av slutkunder också informeras om respekten för reglerna från tillsynsmyndigheternas sida och eventuella missbruk för att kunna hävda sina rättigheter, bland annat genom sammanslutningar som försvarar konsumenternas rättigheter.

7.16 Garantier för att efterfrågan tillgodoses även under belastningstoppar. För el gäller det att produktionskapaciteten är tillräcklig och att nätet klarar av att transportera energin. För gas krävs tillräcklig import- och lagringskapacitet. Importkapaciteten begränsas särskilt av att de etablerade aktörerna har fleråriga avtal när det gäller överföringskapaciteten, avtal som kan löpa i ytterligare 20 år. Detta betyder att nya projekt och projekt för omvandling eller utbyggnad av infrastrukturen för el och naturgas (gasledning) måste utvecklas så snart som möjligt på både europeisk och nationell nivå. Anläggningar för återförgasning är särskilt viktiga eftersom dessa, framför allt i Medelhavsområdet, spelar en central roll för anslutningen till de viktigaste producentländerna för denna naturresurs (Libyen, Algeriet).

7.17 Ökad solidaritet: EU länderna måste både regionalt och bilateralt främja samarbetsavtal och avtal om ömsesidigt bistånd ifall någon av unionens medlemsstater drabbas av energibrist av olika orsaker som ligger utanför statens direkta kontroll.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS